

Załącznik
do Uchwały Nr 168/VII/2016
Rady Miasta Józefowa
z dnia 1 kwietnia 2016 r.

**PROGRAM
PRZECIWDZIAŁANIA
PRZEMOCY W RODZINIE
NA LATA 2016 - 2020
MIASTO JÓZEFÓW**

Wstęp

Zjawisko przemocy w rodzinie, ze względu na swoją złożoność, zasługuje na miano problemu interdyscyplinarnego i jako takie leży w kręgu zainteresowań zarówno osób związanych ze „światem nauki”, jak również „praktyków”. Do tej ostatniej grupy należą: pracownicy socjalni, pracownicy służby zdrowia, wymiaru sprawiedliwości, funkcjonariusze organów ścigania, terapeuci, pracownicy organizacji pozarządowych, etc).

Ze względu na wieloaspektowy charakter można powiedzieć, że interesujący nas problem posiada wiele aspektów i manifestuje się w różnorodny sposób. Dowodem na taki stan rzeczy jest nie tylko mnogość definicji i typologii pojęcia „przemoc w rodzinie”, jak również istnienie i wykorzystywanie różnorodnych metod przeciwdziałania temu zjawisku.

Problem przemocy w rodzinie (dotychczas „włożony” gdzieś między problematykę alkoholizmu, przemian więzi i relacji rodzinnych oraz ubóstwa rodzin) został dostrzeżony jako odrębne zagadnienie. Analizując pozytywne skutki toczącej się debaty społecznej o różnych obliczach i przyczynach przemocy w rodzinie wskazać trzeba z całą stanowczością, że są one nie tylko teoretyczne, ale coraz częściej mają swój wymiar praktyczny. Mowa tutaj o podejmowaniu przez instytucje publiczne i organizacje pozarządowe wspólnych wysiłków prowadzących do opracowywania i realizacji programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Jednakże do pełnego sukcesu i powodzenia, w realizowaniu gminnych, wojewódzkich i ogólnokrajowych programów, potrzebne jest zawiązanie ścisłej koalicji różnego rodzaju podmiotów pośrednio bądź bezpośrednio związanych z problematyką przemocy w rodzinie. Regularna międzysektorowa współpraca wielu instytucji i organizacji (ośrodków pomocy społecznej, placówek służby zdrowia i oświaty, wymiaru sprawiedliwości, organizacji pozarządowych oraz jednostek badawczych) może w sposób skuteczny przyczynić się do zmniejszenia skali zjawiska przemocy w rodzinie.

Podstawy prawne programu:

1. Ustawa z 10 czerwca 2010r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie i niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2010r. Nr 125 poz. 842);
2. Ustawa z 12 marca 2004r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2015 r. poz.163z późn. zm.);
3. Ustawa z 26 października 1982r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz.U. z 2015r poz. 1286 z późn. zm.);
4. Ustawa z dnia 25 lutego 1964r. – kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U z 2015r. poz. 2082);
5. Uchwała Nr Rady Miasta Józefowa w sprawie przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Józefowa na lata 2016 - 2020
6. Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020 (Dz.U. RP z 2014r. poz.445;

1. Definicje.

Przemoc w rodzinie, w świetle Ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, to jednorazowe lub powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób najbliższych, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.

Osobami najbliższymi są: małżonek, dzieci, rodzice, rodzeństwo, powinowaci, przysposobieni oraz ich małżonkowie, a także inne osoby wspólnie zamieszkujące i gospodarujące. Do form przemocy w rodzinie zalicza się przemoc fizyczną, psychiczną, seksualną i ekonomiczną.

· **Przemoc fizyczna** to: popychanie, odpychanie, obezwładnianie, przytrzymywanie, policzkowanie, szczypanie, kopanie, duszenie, bicie otwartą ręką i pięściami, bicie przedmiotami, powodowanie oparzeń, polewanie substancjami żrącymi, użycie broni, porzucanie w niebezpiecznej okolicy, nieudzielanie koniecznej pomocy, itp.

· **Przemoc psychiczna** to: wyśmiewanie poglądów, religii, pochodzenia, narzucanie własnych poglądów, stała krytyka, wmawianie choroby psychicznej, kontrolowanie i ograniczanie kontaktów z innymi osobami, domaganie się posłuszeństwa, ograniczanie snu i pożywienia, wyzywanie, poniżanie, upokarzanie, zawstydzanie, stosowanie gróźb, itp.

· **Przemoc seksualna** to: wymuszanie pożycia seksualnego, nieakceptowanych pieszczot i praktyk seksualnych, seksu z osobami trzecim i sadystyczne formy współżycia seksualnego, krytyka zachowań seksualnych, itp.

W przypadku dzieci częściej używa się określenia dziecko wykorzystywane seksualnie.

· **Przemoc ekonomiczna i zaniedbanie** to: odbieranie zarobionych pieniędzy, uniemożliwianie podjęcia pracy zarobkowej, niezaspokajanie materialnych potrzeb rodziny, brak opieki i uniemożliwianie zaspokajania podstawowych potrzeb fizjologicznych (związanych ze snem, jedzeniem, higieną) itp.

Skutki przemocy.

Charakterystyka zjawiska przemocy w rodzinie to nie tylko ukazanie jej przyczyn, definicji oraz form występowania, ale również wskazanie na jej główne skutki. Do najczęstszych skutków stosowania przemocy w rodzinie zaliczyć należy skutki o charakterze indywidualnym, społecznym oraz ekonomicznym.

Skutki indywidualne.

Osoby uwiękane w przemoc, a więc ofiary przemocy oraz jej sprawcy, ponoszą skutki o charakterze indywidualnym. Osoby dorosłe doznające przemocy mogą ponieść śmierć w wyniku aktu przemocy lub samobójstwa będącego skutkiem przewlekłego stresu lub/i depresji, mogą doznać urazów fizycznych, trwałego kalectwa. Skutkiem przemocy mogą być też: zaburzenia zdrowia fizycznego i psychicznego, uzależnienie od substancji psychoaktywnych, trudności w funkcjonowaniu w różnych rolach społecznych, ubóstwo, bezdomność.

W przypadku dzieci – ofiar przemocy - skutkiem może być: śmierć w wyniku aktu przemocy lub samobójstwa, trwałe kalectwo. Skutkiem mogą być też: urazy fizyczne, zaburzenia zdrowia fizycznego i psychicznego, sięganie po środki uzależniające, uzależnienie, prostytuowanie się, konflikty z prawem, przejawianie zachowań agresywnych, nieprawidłowo rozwijająca się osobowość, zaburzony proces socjalizacji, demoralizacja, trudności wychowawcze, trudności w nauce oraz problemy w życiu dorosłym.

Sprawcy przemocy mogą ponieść śmierć w wyniku zabójstwa przez ofiarę w akcie samoobrony lub samobójstwa (najczęściej po zabójstwie ofiary), mogą doznać urazów, trwałego kalectwa. Skutkiem może być też bezdomność. Najczęściej dotyczy ona osób, które opuściły zakład karny.

Skutki społeczne.

Przemoc w rodzinie dotyka nie tylko tych, którzy bezpośrednio jej doznają. Dzieci wychowywane w rodzinie, w której jeden z rodziców stosuje przemoc wobec drugiego rodzica, nie mają zaspokojonej podstawowej potrzeby psychologicznej, jaką jest potrzeba

bezpieczeństwa. Przeżywają też wiele negatywnych uczuć: lęk, wstyd, poczucie winy. To sprawia, że często występują u nich zaburzenia emocjonalne i zaburzenia zachowania. Niektóre z nich próbują radzić sobie z negatywnymi uczuciami sięgając po środki uzależniające.

Część dzieci, zwłaszcza chłopców, identyfikuje się ze sprawcą i zaczyna się zachowywać agresywnie wobec innych ludzi – zarówno rówieśników jak i dorosłych. W taki sposób krąg osób, pośrednio dotkniętych skutkami przemocy w rodzinie, rozszerza się na osoby obce.

Dorośli, którzy jako dzieci doświadczyli przemocy w rodzinie, często mają trudności z funkcjonowaniem w roli rodzica, a to sprawia, że ich dzieci mogą mieć problemy. Tak więc krąg osób pośrednio dotkniętych przemocą rozszerza się też na następne pokolenia.

Skutki ekonomiczne.

Przemoc w rodzinie niesie za sobą również skutki ekonomiczne. Ponosi je każdy obywatel. Skutki ekonomiczne, związane z systemowym wsparciem osób uwikłanych w przemoc, można zobrazować poprzez wskazanie instytucji bezpośrednio lub pośrednio zajmujących się problemem przemocy w rodzinie.

a) Policja – wielokrotne interwencje w domach, przyjmowanie pokrzywdzonych w komisariatach, wizyty dzielnicowych i funkcjonariuszy ds. nieletnich w miejscu zamieszkania rodzin dotkniętych przemocą, umieszczanie sprawców w policyjnych pomieszczeniach dla osób zatrzymanych, sporządzanie pism i wniosków do instytucji, m.in. w przedmiocie uzależnienia czy o wgląd w sytuację rodziny i dziecka, prowadzenie dochodzeń, izby dziecka.

b) Służba zdrowia – leczenie chorób psychosomatycznych i zaburzeń psychicznych - ambulatoryjne i szpitalne, leczenie skutków urazów doznanych w wyniku przemocy, w tym zabiegi chirurgiczne, rehabilitacja po urazach.

c) Pomoc społeczna – zasiłki celowe, poradnictwo specjalistyczne, praca socjalna, prowadzenie: placówek opiekuńczo-wychowawczych (koszty opieki i wychowania dzieci), placówek interwencyjnych dla nieletnich, zespołów opiekuńczych (całodobowa opieka i udostępnienie schronienia), mieszkań chronionych, ośrodków interwencji kryzysowej, specjalistycznych ośrodków wsparcia, hostel dla ofiar przemocy.

d) Edukacja – zajęcia reedukacyjne i wyrównawcze, nauczanie indywidualne, klasy integracyjne, świetlice socjoterapeutyczne, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, młodzieżowe ośrodki wychowawcze i socjoterapii.

e) Zakłady karne i areszty śledcze – koszty utrzymania i resocjalizacji osób aresztowanych i skazanych.

f) Ministerstwo Sprawiedliwości – schroniska dla nieletnich, zakłady poprawcze.

g) Prokuratura i sąd (karny i rodzinny) – prowadzenie spraw, opłacanie kuratorów.

h) ZUS – zwolnienia lekarskie i renty.

i) Pracodawcy – gorsza wydajność pracy osób, które żyją w przewlekłym stresie, zwolnienia lekarskie.

2. Przemoc w świetle aktów prawnych.

Już ustawa zasadnicza, jaką jest Konstytucja RP, gwarantuje obywatelowi ochronę przed wszystkimi rodzajami przemocy. Sposoby i rodzaje działań, związanych z przeciwdziałaniem zjawisku przemocy w rodzinie, precyzują niżej wymienione akty prawne.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej

- Art. 40 Nikt nie może być poddany torturom ani okrutnemu, nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu i karaniu. Zakazuje się stosowania kar cielesnych.

3. Rozmiary przemocy

Liczba wszczętych procedur Niebieska Karta w latach 2011-2015

<i>Jednostki wszczynające procedurę NK</i>	<i>2011</i>	<i>2012</i>	<i>2013</i>	<i>2014</i>	<i>2015</i>
MOPS	1	4	7	6	1
MKRPA	-	-	-	-	-
Policja		2	1	19	10
Oświata	-	-	1	4	-
Ochrona Zdrowia	-	-	-	-	1

Źródło: sprawozdania Realizacja procedury „Niebieskie Karty” w 2012,2013,2014,2015; dane własne Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Józefowie

W wymienionym wyżej okresie najczęściej procedura Niebieskie Kart była wszczynana przez Policję i Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej. W 2015r. Ochrona zdrowia wszczęła jedną procedurę.

W okresie od grudnia 2011r. do 31 grudnia 2015r. prowadzonych było 60 Niebieskich Kart, z czego zakończono 31 procedur.

Liczba interwencji domowych w latach 2011-2015

	<i>2011</i>	<i>2012</i>	<i>2013</i>	<i>2014</i>	<i>2015</i>
<i>Liczba interwencji domowych</i>	128	158	135	131	151

Źródło: dane Komisariatu Policji w Józefowie

Z danych statystycznych Komisariatu Policji w Józefowie wynika, że wzrosła liczba interwencji domowych ze 128 w 2011r. do 151 w 2015r. W 2012r. było 158 interwencji, natomiast w latach 2013-2014 liczba interwencji domowych była na zbliżonym poziomie – 135 i 131.

Trudno w sposób jednoznaczny określić skalę zjawiska przemocy w rodzinie nie tylko na poziomie ogólnopolskim, ale również i lokalnym. Związane jest to przede wszystkim z wielością danych zbieranych przez różnorodne instytucje pośrednio i bezpośrednio analizujące przypadki stosowania przemocy w rodzinie, jak również przez charakter tych danych (inne są dane pochodzące z procedury Niebieskiej Karty, inne z sądów rejonowych czy prokuratury rejonowej). Trudność w jednoznacznym określeniu rozmiarów zjawiska związana jest również z faktem stosowania przez instytucje różnorodnych typologii i klasyfikacji agregowanych danych (podejrzenie przemocy i jej stwierdzenie, osoba skazana i uniewinniona, interwencje osobiste i telefoniczne).

4. Cele programu.

Cel ogólny programu - przeciwdziałanie przemocy w rodzinie oraz zwiększenie dostępności i skuteczności pomocy dla rodzin, w których stosowana jest przemoc.

Cele pośrednie:

- Zmiana postaw mieszkańców wobec przemocy w rodzinie;
- Wzrost liczby przeszkolonych osób przygotowanych do pomagania rodzinie z problemem przemocy;
- Wzrost liczby placówek udzielających pomocy w środowisku lokalnym;
- Spadek liczby przypadków przemocy;
- Spadek liczby rodzin, w których interwencje podejmowane są wielokrotnie;
- Spadek liczby osób zatrzymanych w izbie wytrzeźwień i policyjnych izbach zatrzymań w związku z przemocą w rodzinie;
- Stała edukacja środowiska lokalnego poprzez systematyczne umieszczanie ulotek, plakatów, broszur w miejscach publicznych i ogłoszeń w prasie lokalnej.
- Uruchomienie na stronie internetowej Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej <http://www.mopsjozefow.pl/> zakładki pod tytułem „przeciwdziałanie przemocy w rodzinie”

5. Działania:

- a) Prowadzenie społecznych kampanii informacyjno-edukacyjnych adresowanych do ogółu dorosłych dotyczących rozwoju dzieci, ich potrzeb, rozwiązywania problemów bez przemocy.
- b) Realizacja programów edukacyjnych dla dzieci (począwszy od przedszkola) i młodzieży na temat ról związanych z płcią, praw dzieci, wyrażania uczuć, komunikacji, asertywności, rozwiązywania problemów bez przemocy.
- c) Prowadzenie zajęć warsztatowych dla rodziców mających na celu podniesienie ich kompetencji wychowawczych.
- d) Prowadzenie grup wsparcia dla rodziców dzieci w różnym wieku
- f) Prowadzenie warsztatów dla kobiet i mężczyzn na temat asertywności, poczucia własnej wartości, rozwiązywania konfliktów bez przemocy.
- g) Zwiększenie umiejętności diagnozowania przemocy w rodzinie i podejmowania skutecznych interwencji przez przedstawicieli różnych instytucji.
- h) Umożliwianie przedstawicielom instytucji zajmujących się pomocą osobom doświadczającym przemocy podnoszenia kwalifikacji poprzez organizowanie i prowadzenie szkoleń w tym zakresie.
- i) Działania Zespołu Interdyscyplinarnego - wymiana informacji, rozwijanie i umacnianie współpracy różnych instytucji w zakresie rozpoznawania przemocy wobec dorosłych i dzieci oraz podejmowanie skutecznych działań mających na celu jej zatrzymanie.
- j) Umożliwianie osobom doświadczającym przemocy (dorosłym, młodzieży i dzieciom) korzystania z profesjonalnej pomocy medycznej, psychologicznej, duchowej, socjalnej i prawnej mającej na celu pomoc doraźną oraz pomoc w uwolnieniu się z sytuacji przemocy.

6. Podmioty realizujące program przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

<i>L.p.</i>	<i>Podmiot realizujący Program</i>	<i>Działania</i>
1	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej (MOPS)	<p>Kampanie społeczne informacyjno - edukacyjne. Praca socjalna; asystentura rodzin; poradnictwo: prawne, psychologiczne i pedagogiczne (wsparcie finansowe; zapewnienie schronienia osobom bezdomnym lub potrzebującym wsparcia; koordynacja działań Zespołu Interdyscyplinarnego, sporządzanie wniosków w celu skierowania osób uzależnionych na leczenia odwykowe oraz do sądu rodzinnego o wgląd w sytuację dziecka i rodziny; monitorowanie sytuacji w rodzinie związanych z przeciwdziałaniem przemocy, ocena zagrożonych przemocą środowisk rodzinnych; podejmowanie interwencji lub planowanych działań w środowiskach związanych z przemocą, podnoszenie kwalifikacji dot. rozpoznawania przemy u dorosłych i dzieci poprzez uczestnictwo w szkoleniach.</p> <p>Uruchomienie na stronie internetowej Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej http://www.mopsjozefow.pl/ zakładki pod tytułem „przeciwdziałanie przemocy w rodzinie”</p>
2	Punkt Konsultacyjny Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	Poradnictwo psychologiczne dla osób uzależnionych i członków ich rodzin oraz doświadczających przemocy
3	Zespół Interdyscyplinarny	<p>Planowanie i monitorowanie działań związanych z przeciwdziałaniem przemocy na podstawie oceny zagrożonych przemocą środowisk rodzinnych; podejmowanie interwencji lub planowanych działań w środowiskach związanych z przemocą.</p> <p>podnoszenie kwalifikacji dot. rozpoznawania przemy u dorosłych i dzieci poprzez uczestnictwo w szkoleniach.</p>
4	Przedszkola Miejskie, Szkoły Podstawowe i Gimnazjum	<p>Diagnoza trudności szkolnych dzieci i młodzieży; pomoc psychologiczno pedagogiczna dzieciom i młodzieży, zajęcia dot. pedagogizacji rodziców oraz zajęcia z uczniami w ramach programów profilaktycznych. Konsultacje i porady dla rodziców dzieci sprawiających trudności wychowawcze oraz pomoc psychologiczna i pedagogiczna dla uczniów; podejmowanie interwencji</p>

		<p>w przypadku stwierdzenia przemocy wobec dzieci;</p> <p>podnoszenie kwalifikacji dot. rozpoznawania przemocy u dorosłych i dzieci poprzez uczestnictwo w szkoleniach.</p>
5	Komisariat Policji	<p>Opracowywanie i wdrażanie programów prewencyjnych. Podejmowanie interwencji i sporządzanie dokumentacji z ich przebiegu, tzw. Niebieskiej Karty; wszczynanie postępowań karnych wobec sprawców przemocy; proponowanie sprawcy poddanie się dobrowolnemu uczestnictwu, monitorowanie sytuacji w rodzinie przez dzielnicowych;</p> <p>podnoszenie kwalifikacji dot. rozpoznawania przemocy u dorosłych i dzieci poprzez uczestnictwo w szkoleniach.</p>
6	Straż Miejska	<p>ocena zagrożonych przemocą środowisk rodzinnych; podejmowanie interwencji lub planowanych działań w środowiskach związanych z przemocą,</p> <p>podnoszenie kwalifikacji dot. rozpoznawania przemocy u dorosłych i dzieci poprzez uczestnictwo w szkoleniach</p>
7	Organizacje pozarządowe	<p>Opieka nad dziećmi i młodzieżą z rodzin niewydolnych wychowawczo, w szczególności z rodzin dotkniętych przemocą domową</p>

7. Zakładane efekty realizacji programu.

- Zwiększenie liczby i różnorodności realizowanych programów profilaktyki.
- Zwiększenie liczby osób (dorosłych, dzieci i młodzieży) uczestniczących w programach profilaktyki.
- Zwiększenie liczby kampanii społecznych adresowanych do ofiar i świadków przemocy.
  - Zwiększenie liczby szkoleń dla przedstawicieli różnych grup zawodowych na temat diagnozowania sytuacji przemocy i podejmowania interwencji.
- Zwiększenie liczby i rodzajów programów pomocy adresowanych do osób doświadczających przemocy w rodzinie.
- Wzrost wiedzy i wrażliwości społecznej wobec zjawiska przemocy w rodzinie.

8. Finansowanie programu.

Działania podejmowane w ramach realizacji programu, związane z osiągnięciem wyznaczonych celów, finansowane będą ze środków budżetu gminy przeznaczonych na pomoc społeczną. Należy zaznaczyć, iż art.4[1] ustawy o wychowaniu z trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi wśród zadań własnych gminy z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych wymienia udzielanie pomocy rodzinom, w których występują problemy alkoholowe pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie – co oznacza, iż w ramach gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych mogą być realizowane i finansowane zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Przewiduje się również współdziałanie w finansowaniu ww. działań ze środków budżetu państwa oraz pozyskanie środków z Unii Europejskiej w ramach działań wspólnotowych.

Przewodniczący Rady Miasta Józefowa

Cezary Łukaszewski